

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

استان سمنان شهر سمنان، مؤسسه آموزش عالی عصمتیه

(پایان نامه سطح ۳)

عنوان:

**بررسی تطبیقی آیه قربی و اولی
الامر از دیدگاه مفسران شیعه و سنی
(علامه طباطبایی، فخر رازی و آلوسی)**

استاد راهنما:

حجه الاسلام والمسلمین سید محمد طباطبایی پور

نگارنده:

ساره ملایی پور

سال تدوین:

تابستان ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

به نام خدایی که انسان را آفرید تا او را بیازماید از سوی اطاعت؛ و به او عقل بخشید تا به چالشش کشد از سوی دوست داشتن و به نام او که اگر حکم کند محکومیم و اگر شکر کند، محبوب. او که در خلقت انسان ظرافت به خرج داده و اگر به محبوبانش قسمش دهی، به تو عنایت کند و از در اجابت به انابت تو، پاسخ فراخی نعمت دهد و اگر شکرش را به جا آوری، تو را بهشتی دهد که وصفش در سخن نگنجد و عقل از توصیف مقامات آن به تمثیل افتد.

تقدیم

این پایان نامه را ضمن تشکر و سپاس بیکران و در کمال افتخار و امتنان تقدیم می نمایم به:

*محضر آقا و مقتدایمان امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ، وجود نازنین حضرت زهراى مرضیه (علیها السلام) و ائمه اطهار (علیهم السلام)

*رهبر عزیزم؛ ولی امر مسلمین حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (دام ظلّه العالی)

* شهدای اسلام؛ آن صنوبرهای سرخی که چون لاله زاده شدند و چون شقایق ایستاده مردند.

بالاخص شهدای مدافع حرم.

تقدیر و تشکر

بر حسب وظیفه و از باب «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق»؛ تشکر می کنم از زحمات:

* پدر و مادر عزیزم؛ این دو معلم بزرگوaram که در تمام عرصه های زندگی یار و یاور بی چشم داشت برای من بوده اند؛

* استادان فرزانه و فرهیخته ای که در راه کسب علم و معرفت مرا یاری نمودند. به خصوص استاد گرامی حجه الاسلام والمسلمین طباطبایی پور که زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند و در کمال سعه صدر و با حسن خلق و فروتنی از هیچ کمکی دریغ ننمودند.

* همسر مهربان و دلسوزم؛ همچنین فرزندان عزیزم که با صبر و همدلی، در تمام طول تحصیل همراه و همگام من بوده اند.

پیشهادات

ما با توجه به وقت محدود و کمبود منابع و محدودیت های دیگر، نتوانستیم به بررسی جنبه های بیشتر تاریخی و شأن نزول این آیات بپردازیم. محققان در آینده می توانند به بررسی تطبیقی این آیات از منظر مفسران دیگر شیعه و سنی پرداخته و اختلافات و اشتراکات نظر ایشان را بیان نمایند تا در کنار رساله ما، تکمیل کننده این بحث باشند.

اکنون به چند نمونه از این موضوعات اشاره می کنیم:

۱. تفسیر تطبیقی آیات اولی الامر و ولایت از دیدگاه مفسرین شیعه و سنی (علامه جوادی آملی، رشید رضا و فخر رازی)
۲. تفسیر تطبیقی آیات قربی و اولی الامر از دیدگاه مفسران شیعه و سنی (آیت الله خویی، آلوسی و رشیدرضا) با نظر به شأن نزول این آیات

فهرست منابع

- *قرآن مجید، ترجمه استاد الهی قمشه ای
- *نهج البلاغه ترجمه فیض الاسلام
۱. برازش، علیرضا، تفسیر اهل بیت (علیه السلام)، ج ۱۳، چاپ اول، بی جا: مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۹۴
۲. بشوی، محمد یعقوب، حقوق اهل بیت (علیه السلام) در تفاسیر اهل سنت، قم: انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۴ ش.
۳. جوادی آملی، تفسیر تسنیم، ج ۱۹، چاپ چهارم، بی جا: پژوهشگاه علوم و حیان معراج، زمستان ۱۳۹۳
۴. دفتر مقام معظم رهبری، حدیث ولایت، ج ۴، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶ ش
۵. رضوانی، علی اصغر، شیعه شناسی و پاسخ به شبهات، ج ۲، چاپ اول، بی جا: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشر مشعر، ۱۳۸۲ ش.
۶. روحانی نیامازندران، عبدالرحیم، امامت و اهل بیت در المیزان، چاپ اول، قم: مؤسسه انتشارات مشهور، بی تا.
۷. شمس، مرادعلی، اهل بیت (علیه السلام) در تفاسیر اهل سنت، ج ۲، قم: انتشارات زائر، ۱۳۹۱ ش.
۸. عادل محمود، لغت نامه قرآن کریم، ج ۱، قم: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۹ ش.
۹. عابدی، فداحسین، تفسیر تطبیقی آیه مودت، چاپ اول، چاپ توحید، بی جا: انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی، پاییز ۱۳۸۳
۱۰. کاردان، رضا، امامت و عصمت امامان (علیه السلام) در قرآن، قم: مجمع جهانی اهل بیت (علیه السلام)، ۱۳۸۵ ش.
۱۱. مدرسی، سید محمد تقی، تفسیر هدایت، عبدالمحمد آیتی، ج ۲، چاپ اول، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی. ۱۳۷۷
۱۲. مسجد جامع، علی رضا، پژوهشی در معارف امامیه، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۰ ش.
۱۳. معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات بیگی، چاپ چهارم، ۱۳۸۷ ه. ش.

۱۴. مکارم شیرازی، ناصر، آیات ولایت در قرآن، ابوالقاسم علیان نژاد، قم: انتشارات نسل جوان، ۱۳۸۲ ش.

۱۵. _____، تفسیر نمونه، ج ۳، چاپ نوزدهم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۰ ش.

۱۶. نجارزادگان، فرج الله، تفسیر تطبیقی، چاپ اول، بی جا: انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۳ ش.

۱۷. ولی زاده، علیرضا، اهل سنت پاسخ می دهند، چاپ دوم، قم: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب، بی تا.

۱۸. وهاب، علی، نقد و تحلیل اسباب نزول در تفسیر آلوسی، مشهد: دفتر تبلیغات اسلامی خراسان، ۱۳۷۴ ش.

۱۹. یوسفیان، حسن، شریفی، احمد حسین، پژوهشی در عصمت معصومان (علیه السلام)، بی جا: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، زمستان ۱۳۷۷.

منابع عربی

۱. ابن بابویه شیخ صدوق، محمد بن علی بن حسین، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۱۴۰۵ ق.

۲. ابن شهر آشوب، محمد بن علی، مناقب آل ابی طالب، چاپ دوم، بیروت: دارالاضواء، ۱۴۱۲ ق.

۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۱، چاپ اول، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ ق.

۴. اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه، ج ۲، چاپ اول، بی جا: مجمع جهانی اهل بیت، ۱۴۲۶ ق.

۵. آلوسی، سید محمود، روح المعانی، ج ۲۵ و ۱۳ و ۲۶، چاپ چهارم، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۵ ق.

۶. بخاری، محمد بن اسماعیل، صحیح بخاری، ج ۸، بیروت: دارالقلم، بی تا

۷. برقی، حمد بن محمد بن خالد، المحاسن، ج ۱، قم: المجمع العالمی لأهل البیت (علیه السلام)، ۱۴۱۶ ق.

۸. حاکم حسکانی، عبیدالله بن احمد، شواهد التنزیل لقواعد التفضیل، ج ۱، بی جا: وزارت ارشاد جمهوری اسلامی ایران.

۹. حاکم نیشابوری، ابو عبدالله، المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، بیروت: دارالمعرفه، بی تا.

۱۰. راغب اصفهانی، ابی القاسم حسین بن محمد، **مفردات الفاظ القرآن**، دکتر خسروی، ج ۱، چاپ دوم، بی جا: دفتر نشر کتاب، ۱۴۰۴ق.
۱۱. رشیدرضا، **تفسیر المنار**، ج ۵، بیروت: دارالمعرفه، ۱۳۵۴هـ.
۱۲. زمخشری، محمود، **تفسیر کشاف عن حقائق غوامض التنزیل**، ج ۴، بیروت: دارالکتب العلمیه.
۱۳. سیوطی، عبدالرحمن ابن ابی بکر، **الدر المنثور**، ج ۷، بیروت: دارالطباعه، بی تا.
۱۴. شیخ صدوق، **الامالی**، محمدبن علی بن حسین بن بابویه، چاپ اول، قم: مؤسسه البعثه، ۱۴۱۷ق.
۱۵. _____، **من لا یحضره الفقیه**، ج ۲، قم: جامعه مدرسین قم، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق.
۱۶. طباطبائی، سید محمد حسین، **تفسیر المیزان**، سیدمحمد باقر موسوی همدانی، ج ۱۸ و ج ۴، قم: چاپخانه دفترانتشارات اسلامی، بی تا.
۱۷. طبرسی، احمدبن علی، **الاحتجاج**، چاپ سوم، تهران: انتشارات اسوه، ۱۴۲۲ق.
۱۸. _____، **مجمع البیان**، ج ۳، بیروت: دارالمعرفه، بی تا.
۱۹. طبری، محمدبن ابی القاسم، **بشاره المصطفی لشیعہ المرتضی**، قم: انتشارات اسلامی، ۱۴۲۰ق.
۲۰. _____، **محمدبن جریر، جامع البیان**، ج ۴، بیروت: دارالمعرفه، بی تا.
۲۱. عروسی حویزی، علی بن جمعه، **نورالثقلین**، سید هاشم رسولی محلاتی، ج ۱، قم: العلمیه، بی تا.
۲۲. عیاشی، محمد، **تفسیر عیاشی**، ج ۱، تهران: مکتبه العلمیه الاسلامیه، بی تا.
۲۳. فخرالدین رازی، ابو عبدالله محمدبن عمر، **التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)**، ج ۱۰، چاپ سوم، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ۱۴۲۰ق.
۲۴. قزوینی، شاه محمد، **مجالس النفائس**، بی جا: چاپ حکمت، بی تا.
۲۵. قمی، عباس، **مفاتیح الجنان**، موسوی دامغانی، چاپ ۲۳، بی جا: انتشارات فیض کاشانی، ۱۳۸۳ش.
۲۶. کلینی، کافی، ج ۱، بی جا: دارالکتب الاسلامیه، ۳۲۹هـ.ق.
۲۷. مجلسی، محمد باقر، **بحار الانوار**، ج ۷، بیروت: مؤسسه الوفاء، بی تا.
۲۸. محمدی ری شهری، محمد، **حکمت نامه پیامبر اعظم (صلی الله علیه وآله وسلم)**، ج ۵، قم: دارالحديث، ۱۳۸۶ش.
۲۹. مغربی، نعمان ابن محمد، **شرح الاخبار**، ج ۳، چاپ دوم، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۴ق.

۳۰. هندی، متقی، کنز العمال، ج ۶، بیروت: مؤسسه الرساله، ۹۷۵ه.ق.

سایت های اینترنتی

[/https://fa.wikipedia.org/wiki](https://fa.wikipedia.org/wiki)